

MERGHELYNCK

Driemaandelijks tijdschrift van Familiekunde Vlaanderen in de Westhoek

FAMILIEKUNDE VLAANDEREN Regio Ieper-Diksmuide

<https://www.familiekunde-ieperdiksmuide.be/>

Jaargang 29 - nummer 2 2024 april-mei-juni

Iedere auteur is verantwoordelijk voor zijn eigen bijdrage.

- **Voorzitter:** Noël Boussemaere, E-post: noel.boussemaere@skynet.be
- **Secretaris:** Joël Snick, E-post: joel.snick@telenet.be
- **Penningmeester:** Stefaan Lazoore, E-post: stefaan.lazoore1@telenet.be
- **Bestuurslid:** Herman Vandenbulcke, E-post: herman.vandenbulcke@skynet.be
- **Bestuurslid:** Marc Leupe, E-post: leupe.marc@skynet.be
- **Bestuurslid:** Luc Snick E-post: luc.snick1@telenet.be
- **Bestuurslid:** Stefaan Vervaele E-post: stefaan.vervaele0@gmail.com
-

Activiteiten

Alle activiteiten vinden plaats in ons lokaal, **Burchtstraat 1A, 8900 Ieper**, tenzij anders vermeld.

Openingstijden:

Elke maandagvoormiddag van 09:00 tot 12:00 uur.

Gesloten tijdens alle schoolvakanties: de grote vakantie, kerst- en paasvakantie, herfst- en krokusvakantie en ook op officiële vrije dagen die al of niet op een maandag vallen, zoals paasmaandag, pinkstermaandag en ook op 2de kerstdag, 11 november, enz.

Zie ook onze WEBSITE, terug te vinden op onderstaande link:

<https://www.familiekunde-ieperdiksmuide.be/>

Familiekunde Vlaanderen afd. Ieper-Diksmuide

Inhoud

Activiteitenkalender 2024 - 2025	3
Oud Schrift.....	5
Terugblik voorbij activiteiten.	7
Herman Vandenbulcke.....	7
Gust Breyne	10
Marc Leupe.....	10
Ordonnantie en statuten betreffende de personen die door het Godshuis als besmet door Lepra werden aangewezen, 1 april 1695.....	13
Stefaan Lazoore.....	13
Straatschouwing te St. Jan, St. Jacob en Beselare 1783	16
Herman Vandenbulcke.....	16
Over schaapherders, de 'heernisse' van Reninge Noorder, van Diksmuide, Lo en Nieuwkapelle	25
Joël Snick	25
Register van de Pachten en Cijzen van de eigendommen van het Nazareth 1657 – 1777 . (vervolg).....	28
Stefaan Lazoore.....	28
Word lid.....	30

Activiteitenkalender 2024 - 2025

Open Bib: Wie wenst opzoeken te verrichten in ons lokaal en zich niet kan vrijmaken op maandagvoormiddag, graag een mailtje naar herman.vandenbulcke@skynet.be zodat er verder kan afgesproken worden.

Op maandagvoormiddag is ons lokaal open tussen 9 uur – 12 uur om geïnteresseerden in de gelegenheid te stellen om opzoeken te verrichten, ideeën uit te wisselen of om onze collectie doodsbriefjes/doodsprentjes te consulteren.

Programma 2024 - 2025

Donderdag 12 september: “Wat is er allemaal te vinden op het internet ivm genealogie” Een avond met praktische tips bij het gebruik van RAB, Geneanet, Probat, Geopunt, ODIS, WNT....

Plaats; Het Perron

Maarschalk Fochlaan n° 1

8900 IEPER

Aanvang: 19 u 30

Inkom:

Vragen die je graag behandeld wilt zien op deze avond kan je doorsturen naar Joël Snick:

Joel.snick@telenet.be

Donderdag 3 oktober 2024 om 14 uur: bezoek Heemkundige Kring Dadingisila.

De heemkundige kring Dadingisila onderscheidt zich van de andere heemkundige kringen door het Fonds de Croix. Het fonds bevat meer dan 19.000 stuks archief van de familie de Croix de dadizeele en aanverwanten. Het archief beslaat 500 jaar geschiedenis (vanaf ongeveer eind 1300 tot 1900) van Dadizele, de helft van West – Vlaanderen en een groot deel van Noord – Frankrijk. In de late middeleeuwen en de nieuwe tijd was de familie de Croix heel belangrijk en bezat naast een grote rijkdom ook veel macht. Door huwelijken en erfenissen groeide hun bezit en rijkdom gestaag¹.

Voor meer info: <https://www.dadingisila.com/>

Verdere info betreffende praktische afspraken, vervoervia mail en Facebook.

Zaterdag 9 november 2024: boekenbeurs te Rumbeke

Verdere info in de volgende Merghelynck

¹ Tekst overgenomen uit inleiding website heemkundige kring Dadingisila

Bedanking.

Langs deze weg wensen wij Marc Mahieu (Zillebeke), Jean-Pierre Theite (Ieper), Christiana Cailliez (Ieper) en Mia Vandenbulcke (Westrozebeke) en Rina Beghein (Vlamertinge) te bedanken voor het schenken van rouwbrieven en bidprentjes ten voordele van onze vereniging.

Langs deze weg willen we speciaal Geert Verdrú (Poperinge) bedanken. Sinds jaar en dag verzameld en klasseert Marc doodsbrieven en rouwprentjes (enkele honderdduizenden!).

In het verleden wisselden we op regelmatige tijdstippen onze “dubbels” van doodsbrieven en rouwprentjes om. Sinds geruime tijd scant Marc nu ook zijn verzameling rouwprentjes handmatig in. We kregen de toelating om zijn reeds ingescande doodsprentjes (+/- 75.000stuks)

over te nemen en te publiceren op onze web-site.

Voor meer info betreffende de verzameling doodsbrieven en rouwprentjes van Marc Verdrú, graag een mail naar:

Knekelhuisje.leper@gmail.com

Knekelhuisje Genealogie Stamboomforum

Om ons bestand van rouwbrieven en bidprentjes verder uit te bouwen durven we ook een beroep te doen op U. Schenk ons uw rouwbrieven, bidprentjes ... die thuis rondslingeren. Ook fotokopies, genealogische werken, heemkundige boeken ...worden in dank aanvaard. Niet alleen ons bewijst U daar een enorme dienst mee, maar ook andere genealogen.

Alvast dank bij voorbaat.

Oud Schrift²

anno Domini 1719 decima novembris ego
 infrascriptus baptizavi Petrum Carolum
 filium Petri De Kemel et Jacobae Tem=
 permans coniugum natum heri:
 Susceptores fuerunt Carolus Temperman
 ex Elverdinge et Valentina Cauwe uxor
 Joannis De Kemel ex Langemarq: ita attestor
 J. Dubaere Deservitor

Transcriptie:

Anno Domini 1719 decima novembris ego
 infrascriptus baptizavi Petrum Carolum
 filium Petri De Kemel et Jacobae Tem=
 permans, coniugum natum heri
 Susceptores fuerunt Carolus Temperman
 ex Elverdinge et Valentina Cauwe uxor
 Joannis De Kemel ex Langemarq: ita attestor
 J. Dubaere deservitor

Obijt 21° novembris 1733. omnibus Ecclesiae
 Sacramentis praemunita Jacoba Gertrudis
 Castelins, uxor Josephi Dobbelaere, sepulta
 medio servitio in coemeterio divi Martini.
 L.B. Emault pastor

Transcriptie:

Obijt 21^e novembris 1733 omnibus Ecclesiae
 sacramentis praemunitis Jacoba Gertrudis
 Castelins, uxor Josephi Dobbelaere, sepulta
 medio servitio in coemeterio divi Martini
 L.B. Emault, pastor

² Met dank aan Joël Snick voor het ter beschikking stellen van de tekst en de transcriptie.

124

F. de leu past.

Anno Domini millesimo septingentesimo octogesimo tertio
 die prima mensis julii praemissis sponsalibus et proclamato
 uno banno, obtenta dispensatione super duobus aliis ab Episcopo
 inter Joannem Baptistam Breyne ex Vlamertynghen juvenem
 et ibidem habitantem filium Joannis Baptistae ex eadem
 parochia et Mariae Catharinae Bortier ex Sancti Joannis
 Poperingis ex una parte et Mariam Catharinam Vasseur
 ex Vlamertynghen hic habitantem viduam Petri Nicolai
 Vermeersch, filiam Petri Andreae et Joannae Teresiae Gillis
 amborum ex eadem parochia ex altera, habito consueto requisito
 eorum, quorum interest nulloque detecto impedimento Ego infra-
 scriptus pastor huius parochiae eos matrimonio junxi in
 Domino, presentibus testibus Francisco Adriano Breyne fratre
 Sponsi habitante in parochia beatae Mariae in Brielen et
 Petro Vasseur fratre sponsae habitante in parochia Sancti
 Joannis Poperingis, qui omnes mecum subsignarunt

J. f. Breyne m. c. vasseur fr. a. v. m. c.
 P. f. D. Vasseur
 F. de leu past.

38

Transcriptie:

Anno Domini millesimo septingentesimo octogesimo tertio
 die prima mensis julii praemissis sponsalibus et proclamato
 uno banno, obtenta dispensatione super duobus aliis ab episcopo
 inter Joannem Baptistam Breyne ex Vlamertynghen juvenem
 et ibidem habitantem filium Joannis Baptistae ex eadem
 parochia et Mariae Catharinae Bortier ex Sancti Joannis
 Poperingis ex una parte et Mariam Catharinam Vasseur
 ex Vlamertynghen hic habitantem viduam Petri Nicolai
 Vermeersch, filiam Petri Andreae et Joannae Teresiae Gillis
 amborum ex eadem parochiae ex altera, habito consueto requisito
 eorum quorum interest, nulloque detecto impedimento ego infra-
 scriptus pastor huius parochiae eos matrimonio junxi in
 domino, presentibus testibus Francisco Adriano Breyne fratre
 sponsi habitante in parochia beatae Mariae in Brielen et
 Petro Vasseur fratre sponsae habitante in parochia Sancti
 Joannis Poperingis, qui mecum subsignarunt

Terugblik voorbij activiteiten.

Herman Vandenbulcke

Erfgoeddag

Op zondag 21 april namen we deel aan Erfgoeddag.

Thema dit jaar was: THUIS.

Hoe begin ik aan het opstellen van mijn eigen stamboom? wat betekent mijn familienaam?Aan de hand van doodsbrieven, bidprentjes, kwartierstaten, familiegeschiedenissen.... toonden we hoe je een kwartierstaat kan opstellen, een familiegeschiedenis kan samenstellen. Verder konden de bezoekers ook kennis maken met onze bibliotheek en onze collectie rouwbrieven en bidprentjes. Tevens werd er een demonstratie gegeven van onze scanner waarmee wij ons digitaliseringsproces zijn opgestart om rouwbrieven en bidprentjes in te scannen.

Niettegenstaande de moeilijke bereikbaarheid van ons lokaal wegens de Kattenkoers in Ieper mochten wij een aanzienlijk aantal geïnteresseerde bezoekers verwelkomen.

Lessenreeks Oud Schrift

Ook dit jaar ging er een lessenreeks Oud Schrift door te Ieper. Een 20-tal cursisten schreven zich in om zich te verdiepen in het ontcijferen van vroegere handschriften. Beginnend bij de aktes van de Burgerlijke Stand gingen we over naar het lezen en begrijpen van de Parochieregisters. Na het leren ontcijferen van getallen en het onderzoeken van melaatsen gingen we steeds verder terug in het verleden. Zowel voor de beginnende cursist als de meer ervaren cursist was het een uitdaging om de teksten te ontcijferen en te interpreteren.

Ook te Diksmuide zorgden we met onze vereniging voor een lessenreeks Oud Schrift.

Hierbij een momentopname uit de les op 25 april 2024 te Ieper

Gust Breyne³

Marc Leupe

De **Wet Breyne** beschermt de aankoop van een woning op plan of de aankoop van een te bouwen woning en is enkel van toepassing voor zover het goed in België is gelegen en bestemd is voor bewoning. Deze wet voorziet onder meer een verplichte waarborg, die de koper beschermt tegen de eventuele insolventie van de verkoper en een vergoeding biedt ingeval van een gebrekkige uitvoering van de werk. Voor zover ik weet, één van de weinige wetten genoemd naar een minister. En die minister heet Gustave (Gust) Breyne, geboren in Wervik maar die zich vestigde in Ieper eind van de jaren 1959. Uit zijn levensloop is het opmerkelijk vast te stellen hoe iemand van zeer bescheiden milieu het tot minister geschopt heeft.

Zijn ouders, Achiel Breyne-Demuysere Blanche woonden in de Koer Verack, een beluik, gelegen in het Wervikse stationskwartier. De toegang tot de koer is een overwelfde poort. Er stonden een tiental huisjes bewoond door de onderste sociale klasse: de arbeiders. Het werkvolk woonde toen vaak in een soort getto's, onttrokken aan het oog van de meer gegoede burgers.

Levensloop van Gustave Breyne:

- Geboren te Wervik op 16 februari 1914.
- Lagere school in Wervik en Wervicq-Sud Fr (zoals vele Wervikanen).
- Vanaf zijn 14de jaar gaan werken in de textielindustrie, het bouwbedrijf en later nog in de steenkoolmijnen van Limburg.
- Na de oorlog leider van de jeugdbeweging Socialistische Jonge Wacht.
- Daarna vervulde hij verschillende politieke mandaten: gemeenteraadslid en schepen te Wervik, provinciaal senator, gemeenteraadslid te Ieper, lid van de kamer van volksvertegenwoordigers, minister van het Gezin en van de Huisvesting in de regering G. Eyskens – A. Cools, lid van het Europees parlement, lid van de Raad van Europa en van de West-Europese Unie en ten slotte afgevaardigde bij de Algemene Vergadering van de Organisatie der Verenigde Naties.

³ Bronnen:

- De patrilineaire stamreeks van Jacques Breyne ("Komen)
- Biografie: "Van arbeider tot minister": een levensverhaal (auteur Staf Verheye)
- Opzoekingen via google.

Hieronder de patrilineaire stamreeks van Gust Breyne.

BREYNE Gustave °Wervik, 16 februari 1914 + Ieper, 14 december 1998
X VANNESTE Elisabeth ° Wervik, 21 oktober 1917 + Wervik 12 juni 1954
XX ORIS Claire ° Wervik, 20 februari 1921 + Ieper 26 april 2009

BREYNE Achille Hector ° Wervik, 28 februari 1880 + Wervik, 17 juni 1970
Papierbewerker
X Wervik 17 augustus 1903
X DEMUYSERE Blanche, Louise ° Wervik 19 december 1883 + Wervik, 11 oktober 1915
fabriekswerkster

BREYNE Florimond Casimir ° Wervik, 16 oktober 1834 + Wervik, 7 december 1883
dakwerker
x TAILLIEU Louise, Cecile ° Ramskapelle, 22 oktober 1844 + Wervik, 24 december 1901
XX RAMON Nathalie, Sophie °Wervik, 04 oktober 1835 + Wervik, 22 juli 1862

BREINE Pierre Joseph °Geluvelde 07 februari 1793 + Wervik, 22 augustus 1860
landwerker
X Wervik 1 mei 1821
X CORNILLE Marie Thérèse °Dadizele 20 april 1798 + Wervik 03 december 1859
Dienstmeid

BRAINE Pierre François °Komen, 25 juni 1769 + Komen, 19 maart 1845
Dagloner
X Komen 3 november 1789
X SOENEN Josepha, Constance °Zonnebeke 19 mei 1768 + Komen 26 mei 1842

BRAINE Jean François °Komen, 18 september 1726 + Komen 05 september 1783
Dagloner
X HOVART (Hoovaerde) Genoveva Barbe °Voormezele +/- 1728, + Komen 30 juni 1806

BRAINE Maximilien °Comines France 15 juni 1690 +Comines France 25 april 1765
Landbouwerarbeider, dagloner
X Comines France 7 januari 1716
X LECLERCQ Jacqueline °Komen omstreeks 1676 + Komen 11 juli 1758

BREINE Nicolas °Comines France 27 april 1631 + Komen 09 juni 1711
X Comines France 16 april 1671
X Lahousse Jeanne °Comines France +/- 1645 + Comines France 13 augustus 1691

de BREYNE Charles °Wervik ca 1595
X Wervik 25 augustus 1623
X Verhaeghe Petronella ° +/- 1598 +Comines France 10 december 1669

de BREINE Nicolas °1555

de BREINE Josse

Het Belgische Komen en het Franse Comines waren tot de Vrede van Utrecht (1713) één entiteit.

Wat betekent de familienaam BREYNE? Een antwoord geven is een grote moeilijkheid daar de spelling van de 17e eeuw geen houvast biedt en het zeker nodig zou zijn de schrijfwijze te vinden van deze familienaam een zevental generaties hogerop.

Ziehier wat dr.Frans Debrabandere als verklaring geeft over de naam

Debraine, Debraisne, Debreyne, de Brijne, De Briyne, Brain(e), Breine, Breyne, Breijne, Bereyne: PIN⁴- Braine-le Comte ('s Gravenbrakel), Braine l'Alleud (Eigenbrakel) Wauthier-Braine (Woutersbrakel)

Braine-le-Château: 1356 te Casteel (PEENE) of Braine (Aisne) of Braine bij Solesmes (Pas de Calais). Ook PIN Ten Breyne in Geluwe.

1263: Henricus dictus de Brania, St-Ulriks-Kapelle (Peene);

1270: Jacobus....de Braine Comitiss, St-Tr (Ghysen);

1279: Alart de Braine, Bergen ;

1280: Andreas de Breina, Ieper (Beele Wilfried)

1382: Boudin Breyne ; Hannin Breyne Heule

Lit.: W. Van Hille, Famille de Breyne (de Dixmude)

De « Dictionnaire des noms de famille en Belgique romane et dans les régions limitrophes (Jules Herbillion & Jean Germain) geeft enkel volgende uitleg:

- Debraine, De B-. 1540 « Ermogenés de Braine” Flobecq ,
- Nom d’origine Braine : drie gemeenten in Waals Brabant en één in Henegouwen

Populariteit van de naam

Blijkens de spreidingskaart van de familienamen in België komt de naam Breyne vooral voor In Zuid-West-Vlaanderen met een zeer opvallende concentratie in het arrondissement Ieper, Komen-Waasten en Moeskroen.

De naam Breine vindt men minder en dan nog meestal in Wervik, Komen-Waasten en verder groot Ieper.

De verspreiding van varianten van deze naam d.w.z. Debreyne, De Breyne, Braine is verwaarloosbaar.

In Frankrijk treft men de namen Breine, Breyne en Debreyne eveneens aan, vooral in het departement du Nord (59) en dan nog bijna uitsluitend in Rijsel en omstreken.

⁴ PIN: staat voor plaatsnaam

Ordonnantie en statuten⁵ betreffende de personen die door het Godshuis als besmet door Lepra werden aangewezen, 1 april 1695

Stefaan Lazoore

Ordonnantien ende statuten ghemackt voor alle lazarische personen op den boet van welcke sy hun moeten reguleren op peine vande boeten daertoe staende, van oudts ghemaneert ende uytghegeven door de directeurs van het godtshuijs vande hooghesieken neffens ipre ende van nieuws vooren gelesen aenden deken ende alle supposten vande besmette met de voorseijde sieckte van lazarië, op den goeden van dagh vanden jaere 1695 in het vuytdeelen vande ordinaire aelmoessen dit ter presentie van joncker jan baptiste relue heere van gheluvelt, ramshove etcetera ende joncker pieter franchois van dixmude heere van triolis, wanckaert etcetera vooghdn ende dheer jacques vander gruttere ontfangher van het voornomde ghodthuijs

alsvooren zoo wanneer eenighe besieckte personen vuytgheven werden moeten hemlieden habitueren binnen veertich daghen daer naer, met eenen mantel ofte vliegheer met twee hantgaeten voorentoe, ende alle t'lijf ghedeckt naer het vuyt wysen vande ordene op de boete van V schellingen parisis

item zoo wanneer eenen siecken bevonden wert sonder eenen caluwen hoet met eene witte bande een dume breet dat wert op de boete van V schellingen parisis

item zoo wanneer eenighe siecken bevonden waere sonder maele ofte pandere dat waere de boete van V schellingen parisis

item alle siecken ghehouden te hebben eenen schotele, over hun, ende dat op boete van V schellingen parisis

item alle zieken sijn ghehouden te hebben eene cleppe over hun, ende dat op de boete van V schellingen parisis

item alle siecke zyn ghehouden t'hebben twee hantschoenen, over hun ende dat op de boete van V schellingen parisis

item negeen besieckte personen en moghen houden coijen, zwijnen, schapen noch hoenderen; meer dan thuerlieden taire ende waert dat van hemlieden ofte heurlieden mesmeden bevonden waere dat sy eenighe lyftochte vercochten of derden vercoopen ghezonde lieden t'zy ter mart, ofte ander plecken, dat waere op de boete van XX schellingen ende goet verbeurt

⁵ Stadsarchief Ieper / OCMW-archief / OCMW n° 651

item negeen bezieckt persoon en magh Leven in overspele in huywelicken noch daer buyten, noch laeten gheschien binnen synen ghehelde, ende dat op de boete van iij £ grooten ende op de verbeurte van syne aelmoessen van een half jaer op syn straete

item geene personen en mogen andere geen schoffiericheyt noch innurie anzeggen noch luegenstrepn, noch andere quade woorden geven ende dat op correctie ende op de boete van XX schellingen

item negeen bezieckte personen, noch hunne boden en moghen andere hunne aelmoesen onthouden noch ontsteken hoe luttel het sy bevonden, ende dat op de boete van V schellingen ende correctie vande hove par eerste reijse ende waert dat de tweede reijse waere, dat waere de boete van iij ponden parisis ende de correctie

item negeen besieckte noch hunne boden en mogen quaden eeden sweiren noch met teerelynghen spel noch geender hande spel onredelyck, ende dat op boete van xj schellingen ende correctie

item negeen besieckte personen noch hunne boeden en mogen onredelyck wandelen, by daeghe ende ny nachte in taueri, noch in onredelyck platsen verkeerren , met gesonde lieden, noch vroncke dryncken noch geene stobentie noch moyte te maekene contrarus den ziecken leven ende dat op de boete van x schellingn van Icken ponte ende correctie

item alle bezieckte personen syn ghehouden te laeten hangene heurlieden hoeden op hemlieden stock waer dat sy binnen gaen, t'zy in kercken ofte in huysen voor die deure, enee dat op de boete van V schellingen

item geene bezieckte noch hem heure boden en moghen vechten, noch iemant smijten met handen of met vusten ende dat op de boete van xx schellinghen ende correctie

item waert dat eenighe siecken d'een den anderen sloughen met stocken dat waere op de boete van iij ponden ende correctie

item waert dat eenighe besieckte personen vochten ende d'een den anderen bloet laete dat waere op de boete van X schellingen ende correctie

item geen ziecken en mogen binder stede commen het en waere dat sy deurlieden sonder letten, ende wilden sij eten ofte drijncken moeten dat doen coopen, ende doen huer maeltijt op een kerckhof, ende dat op de boete van XX schellinghen ende den oppersten habijt verbeurt

item negheen besieckte personen en moghen gaen onder t'volck sy in kercken marten ofte ander paltsen noch oock geender hante lieftochte handelen voor anderstont dat hemlieden toebehoort noch naer der commen dat op vijf voeten, ende dat op de boete van elcken pointe V schellinghen ende correctie van de voorschreven hove

item negeene ziecken personen en mogen hem selven noch compareren voor eenighe justitie t'sij ter oorcondschepe te gaene ofte anderssins dan hier ten hove, sonder brieven zulck als daertoe dient ende behoort, ende dat op de boete van xx schellinghen ende correctie

item negheen besieckte personen noch hemlieden boden en mogen ter kermisse vooren loopen, om t'ondergaene d'een deb anderen huerlieden aelmoessen, maer moeten minsaemelick ende broederlick ghelyck deelen met elcanderen zoo dat niemant van anderen ende weette doleren, ende dat op de boeten van 6 schellinghe, ende correctie

item geene besieckte personen noch heuren boeden en moge, gaen vuyt hueren zaete ofte huijse, en sy dat sy hueren brief vanden hove over hem hadden ende dat op de boete van V schellinghen ende correctie vanden voorseijden hove,

item besieckte personen die gaen ende staen moghen, syn ghehouden alle zondaghen ende apostel daeghen ende vigilie dagen misse te hooren in huren prochie kercke ende dat op boete van X schellinghen

aldus ghepuliceert ende voorenghelesen den 1ste april 1695 present d'heeren vooghdn, ontfanghre, overdeken; meestre docteur ende cherurgeins ende andere bystaenders toorconde als overdeken

Straatschouwing⁶ te St. Jan, St. Jacob en Beselare 1783

Herman Vandenbulcke

In de vorige Merghelynck⁷ gaven we reeds de straatschouwing weer van Passendale. In dezelfde bundel zijn er ook nog verscheidene straat- en beekschouwingen terug te vinden van parochies uit de Kasselrij Ieper, onder andere St. Jan, Komen, Mesen, Moorslede, Zonnebeke, Beselare ... Hieronder volgt de straatschouwing van St. Jan, St. Jacobs en Beselare

Sint Jan

Schauwinge van de heir, pont ende prochie wegen binnen de prochie van St. Jans gelegen onder de Zaele van Ipre gedaen bij den onderschreven daertoe bemachtigt bij ende van wegen m' her Jean Francois DIERICX, chevalier raed van staete ende president vanden raede van Vlaenderen van daeten 23sten juny 1783 ten beleede van Jean VERPLATSE prochie knaepe aldaer waer toe geprocedeert is gewoorden soo volgt.

Actum den 3^{den} july 1783

Wilcke straete begonnen aen de calchie van Ipre loopende naer de Langemarckse Straete.

De kynderen Charles LAMS west coren ende Martinus PLAMOEN oost garsweede⁸ geordonneert de leegte in de straete behoorlijk opte hoogen met drooge aerde mitsgaeders van te suyveren de wederzijdige dycken.

In de marge: nota dat aen de fauten ende gebreken bij d' ordonnantien vervat behoorlijk is voldaan volghens de visite danof gedaen opden 18^{den} july 1783.

Dionisius RABEAUT oost vlas ende Joseph QUINTEN west vlas geordonneert de leegte inde straete ter langhde van 15 voeten opte hoogen van een voet met drooge aerde binnen derden daege
Noch geordonneert aen den selven RABEAUT van westen syn coren stuck ende van oosten een idem de twee leeghten op te hoogen met drooge aerde binnen derden daege.

Joseph QUINTEN oost garsweede geordonneert de leeghten ende de diepe waegen slaegen op te hoogen ende te effenen met drooge aerde mitsgaeders den dyck te suyveren binnen derden daege.
Michiel GUESQUIERE oost claevers geordonneert de diepe waegen slaegen te effenen ende op te hoogen met drooge aerde.

Uytgenoomen de fauten ende gebreken hier vooren vermeldt hebbe de straete bevonden in goet ordre ende wel vermackt.

⁶ RAB vrijwilligers / Ieper / Court records / Rechterlijke Registers 1385 – 1808 / Reeks 1 / n° 5098 – 5099 / image 1253 en volgende.

⁷ Merghelynck / Jaargang 29 – n°1 – 2024 / jan-feb-maart / blz. 11 en volgende

⁸ Garsweede: grasweide (Bron: WNT)

Langemarck straete begonnen aen den paelsteen scheidende Sint Jans van Langemarck loopende naer de calchie van Ipre.

Pieter DONCK noord boonen geordonneert den quaeden put in de straete behoorlyk te facineeren ende op te hoogen met drooge aerde binnen derden daege op peine⁹ van boete ende tweeschat¹⁰. Francois MARQUAY zuyd cooren geordonneert het ingevallen zuydeinde vande steenen gote behoorlyk te erstellen mitsgaeders de zuyddyck te verheffen ende de zydtcanten aen te landen binnen den tyd van ses daegen op peine van boete ende tweeschat in cas¹¹ van wan devoirs. De kynderen vidua DELYE west gars hofplatse ende gars geordonneert den dyck te suyveren binnen den tyd van vier daegen. Uytgesondert de fauten ende gebreken hier boven vermeld hebbe de straete wel bevonden ende behoorlyk vermackt.

Straete loopende uyt de Rousselaerse Straete naer de Calchie van Ipre naer Poelcappelle.

Wel bevonden ende behoorlyk vermackt.

Ommeloop Straete beginnende aen de voorseyde calchie loopende tot aen den paelsteen maeckende het gescheet van Boesinge ende Sint Jans.

Jacobus MARQUAY zuyd ende noord coren geordonneert de leeghten in de straete behoorlyk op te hoogen met drooge aerde welcke fauten stappaens¹² door den failliant erstelt syn geworden. Joseph QUINTEN noord garsweede ende Dionisius RABEAUT zuyt coren geordonneert de diepen slaegen ende leeghten in de straete op te hoogen met drooge aerde ende noch aen dito QUINTEN den noorddyck te suyveren tot den aflos van het waeter ende de selve stappaens in wercke gestelt. Joannes Baptiste SMAGGE noord weede ende Dionisius RABEAUT zuyt rogge geordonneert de versoncken gote te verheffen ende te openen om het waeter synen liberen¹³ cours te geven ende te beletten dat het selve niet en loopt over de straete op peine van boete ende tweeschat. Uytgenoomen de bovengeseyde fauten hebbe de straete in goetd ordre bevonden ende behoorlyk vermackt.

Ommeloop straete loopende uyt de voorgaende van den duycker scheidende Sint Jans ende Sint Jacobs.

Albertus SIX west gars ende oost idem twee roeden leege straete geordonneert de selve op te hoogen met drooge aerde mitsgaeders vande wederzijdig behoorlyk te suyveren binnen den tyd van vier daegen op peine van boete ende naerschat. Behoudens de faute hier boven de straete wel bevonden ende behoorlyk vermackt.

Aldus dese straet schauwinge gedaen bij mij onderschreven ten dage, maend ende jaer als bij prohemie vermeldt. Toorconde. Get. DE MOUCHERON.

⁹ Peine: straf (Bron: WNT)

¹⁰ Tweeschat: dubbel bedrag, tweemaal een zeker bedrag. (Bron WNT)

¹¹ In cas: geval, voorval (Bron: WNT)

¹² Stappaens: terstonds, aanstonds, onmiddellijk, dadelijk (Bron WNT).

¹³ Liber: vrij (Bron: WNT).

Sint Jacobs

Schauwinge van de heir, pont ende prochie wegen binnen de prochie van Sint Jacobs ten deele gelegen onder de Saele van Ippe ende ten deele onder de cruyssen der stad Ippe gedaen by den onderschreven daertoe bemachtighe by ende van wegen m' her Jean Frans DIERICX, chevalier, raet van staete ende president van den Raede van Vlaenderen van daeten 23sten juny 1783 ten beleede van Joseph GODTSCHALCK waer toe geprocedeert is geworden soo volgt.

Actum den 7sten july 1783

Ommeloop straete begonst aen den duycker scheidende Sint Jans van Sint Jacobs ende van daer loopende tot jegens de calchie van Sonnebeke.

Joannes MESDOM zuyd lochting ende Joseph GODTSCHALCK zuyd idem ende noord cooren ende claevers ende Guillaume LIBERECHT zuyd weede geordonneert elck langst syn about te kuysschen ende suyveren de dycken tot het ecoulement van het waeter dit binnen derden daege op peine van boete ende twee schat

In de marge: nota dat aen de fouten ende gebreken by ordonnatien vervat is voldaan volgens de visite danof gedaen op den 21sten july 1783

Uytgenoomen het gebreck hier vooren de straete wel bevonden.

De Wilckestraete begonst aen de calchie van Zonnebeke ende van daer voorts loopende tot jegens de calchie van het voorseyde Wilcke

Joannes Baptiste BOSSAERT west boonen geordonneert de leeghte inde straete behoorlyk op te hoogen met drooghe aerde enden den selven geinterpelleert het selve te erstellen binnen derde daege op peine van boete ende tweeschat.

Franchois KESTEMAN west rogge ende Joannes PLAMON west vitsen¹⁴ geordonneert waegen slaegen te effenen met interpellatie van daer aen te voldoen binnen twee daegen.

Joannes CASTELIN oost terwe ende aever geordonneert de uytgedolven dyckaerde liggende langst den cant van den dyck te werpen int midden van de straete met interpellatie van daer aen te voldoen binnen den tyd van twee daegen

Pieter VOLBOUT oost cingel haege geordonneert de diepe waegenslaegen te vullen ende de leeghte inde straete op te hoogen met drooge aerde ende den selven stappaens in wercke gestelt.

Uytgenoomen de fouten hier voorsejd, ick hebbe de straete wel bevonden ende behoorlyk vermaekt.

Verlooren Houckstraete beginnende van de Rousselelaere Straete vandaer voorts loopende naer de gone van Zonnebeke.

Martinus PLAMON west garsweede de drye roeden quaede straete geordonneert de selve te behoutten ende op te hoogen met drooge aerde met interpellatie van daer aen te volcommen binnen den tyd van vier daegen ende waer aen hij volontairelyk sig heeft gesommitteert.

¹⁴ Vitse: naam van een peulvrucht, een soort linzen. (Bron WNT)

Jacoba FIERENS oost ene west garsweede geordonneert de ophooginge inde straete noch te verlangen van eene roede mitsgaeders de wederzijdige dycken te suyveren.

D' Heer Frans PEEREBOOM west bosch ende Charles Louis DELBEKE oost coren twee roeden quaede straete niet behoorlijk vermackt geordonneert de selve noch te verdicken met hout ende aerde binnen den tijd van ses daegen op peine van boete ende twee schat.

Behoudens de gebreken hier boven de straete wel bevonden ende behoorlyk vermackt.

Continuatie van de voorgaende straete begonnen aen de Zonnebeke calchie ende van daer voorts loopende naer de Bellewaerde.

Andries DE MOOR west lochting ende oost aever geordonneert de drye leeghten inde straete op te hoogen met drooge aerde, den welcken naer voorgaende interpellatie belooft heeft de selve stappaens te sullen erstellen.

Pieter VERHALLE oost cooren, drye diepe waegenslaegen geordonneert de selve rond te leggen ende opte hoogen met drooge aerde, mitsgaeders den oostdyck te verheffen tot op syne voorgaende breedte ende diepte enden den selven stappaens in wercke gestelt.

Den selven VERHALLE oost boonen ende Andries DE MOOR west aever, geordonneert de leegte in de straet behoorlyk op te hoogen met drooge aerde.

Jacobus SIMOEN west vlas geordonneert den dam door te delven ende den selven stappaens in wercke gestelt.

De reste wel bevonden ende behoorlyk vermackt.

De Bellewaertstraete separerende de prochie van Zonnebeke ende van daer loopene naer de Calchie van Zonnebeke ende de gonne van Meenen.

Joannes VANDEN BROUCKE zuyt ende noord cingel haege geordonneert de leeghten in de straete behoorlyk op te hoogen met drooge aerde binnen den tyd van ses daegen.

De weduwe LE HOUCKE zuyt bosch geordonneert den leeghen zydtcant van den dyck aen te landen ende op te hoogen.

De selve weduwe LE HOUCK zuyd ende noord bosch ende Joannes CLAEREBOUT noord rogge ende cingel haege geordonneert het hout inde straete behoorlyk te decken ende de alreede begonste vermackinge met hout nochte te verlangen van eene roede mitsgaeders de wederzijdige dycken te suyveren, alles binnen vier daegen op peine van boete ende twee schat.

Uytgenoomen de gebreken hier boven de straete wel bevonden ende wel vermackt.

De straete begonst aende calchie van Zonnebeke ende van daer vorts loopende naer de voorgaende.

Wel bevonden ende behoorlyk vermackt.

Aldus dese straetschauwinge gedaen by my onderschreven ten daege, maende ende jaere als bij prohemie vermeld toorconde DE MOUCHERON

Becelare

Schauwinge van de heir, pont ende prochie wegen binnen de prochie van **Becelaere**, Casselrie Ippe gedaen bij den onderschreven daertoe bemachtigt bij ende van wegen m' her Jean Francois DIERICX, chevalier, raet van staete ende president vanden Raede van Vlaenderen van daeten 23sten juny 1783 ten beleede van Hermanus VAN DEN AMEELE bailliu aldaer waer toe geprocedeert is gewoorden inder maniere soo volgt.

Actum den 13sten july 1783

Straete genaemt De Corteryckstraete begonnen aen den duycker liggende over de Reutelbeke

Wel bevonden ende behoorlijk gerepareert tot aen het about¹⁵ van Albert VAN DEGHEM.

Den selven VAN DEGHEM zuyt cingelhaege geordonneert den vervalte dyck te erstellen op sijne voorige breedte ende diepte binnen derden daege op peine van boete ende tweeschat.

Joannes DELOBEL noord huys ende Albert DELOBEL zuyt zaeyland geordonneert ten incommen van de straete dwers de selve te leggen eene suffisanten gote opdat het waeter van den zuytdyck sijnen aflos can hebben naer den gonnen van noorden.

Den zelven Joannes ende Albert DELOBEL zuyt ende noord hunne zaeylanden geordonneert de leeghten in de straete gehoorlijk opte hoogen met drooge aerde mitsgaeders de wederzijdse dycken te suyveren, dat alles binnen ses daegen op peine van boete ende tweeschat.

Hubertus WAETERLOOS zuyt vlas ende Joannes SOETE noord coren geordonneert de hooghten van de straete te slissen¹⁶ ende de selve te bringen in de leeghten van de straete.

Joannes DELOBEL noord colen geordonneert de leeghe platse te erstellen met hout ende aerde binnen den tydt van vyf daegen.

Baptiste SEROEN zuyt coren geordonneert de diepe waegenslaegen te effenen ende behoorlijk op te hoogen binnen derden daege.

Vitalis DEFEVRE noord huys ende vidua GUESQUIERE zuyt huys geordonneert geheel hun about te beleggen met palissaeden de eene jeghens d' ander ende de selve te decken met drooge aerde op peine van boete ende tweeschat.

Joannes DUFORET zuyt hof ende Martinus VANDEN BRIELE noord huys geordonneert gesaementlyk te leggen eene halve roede fassijnen.

Hubertus WAETERLOOS noord huys ende Philippus DEFEVRE zuyt zaeyland geordonneert de leeghe straete op te hoogen met drooge aerde ende noch geordonneert aen dito DEFEVRE van den zuytdyck te suyveren ende te verdiepen binnen den tydt van acht daegen.

Franchois PIPELAERE zuyt huys ende noord mersch geordonneert te leggen in den afloop vande straete ses fassynen van veerthien voeten van distantie tot distantie.

Restant welbevonden ende behoorlijk vermackt

¹⁵ About: begrenzing (Bron: WNT).

¹⁶ Slissen: hier verminderen (bron: Middel Nederlands woordenboek - J. Verdam)

Straete van Becelaere naer de gonne van Gilwe begonnen aen het separaet van de selve prochie.

De kynderen VERBRUGGE west hofstede ende Pieter Joseph LORIDON oost mersch geordonneert de diepe waegenslaegen te effenen ende de leeghten op te hoogen met drooge aerde binnen den tijd van acht daegen.

Pieter SIX oost claevers ende Martinus VAN EECKE west aerdappels geordonneert de leeghte in de straete op te hoogen met drooge aerde binnen derden daeghe.

Joannes POLDERMAN oost gars ende west zaeylanden geordonneert differente leeghe platsen inde straete te vermaecken met hout ende aerde met last aen den officier van aeldaer, van daer op te invigileren¹⁷ ende in cas van wandevoir¹⁸ van de selve van officie wege ten dobbelen coste te doen erstellen.

Beth voorts den selven POLDERMAN noord claevers ende Jacques SINGIER zuyt erfve geordonneert differente quaede platsen in de straete te vermaecken met groot houdt ende de selve te decken met drooge aerde met gelyke last aen den officier als boven.

De prochie van Becelaere over hunne platse geordonneert langst den zoomerweg vande calchie te leggen rameyen van distantie tot distantie tot het wederhouden den afloop van het sand.

Het restant wel bevonden.

De Groote Casteeldreve begonnen aen de calchie loopende oostwaerts naer het casteel van Becelaere.

Den heer Marquis van Becelaere van weder canten sijne dreve geordonneert de uytgelopen straete behoorlijk te erstellen.

Dreve uyt de voorgaende loopende naer de Groote Corteryck Straete.

Den heer Marquis van Becelaere van weder canten syne dreve geordonneert de leeghten in de selve behoorlijk op te hoogen met drooge aerde.

Dreve uyt de voorgaende loopende naer de prochie van Moorslede.

Den selven heer Marquis geordonneert de leeghe platsen in de dreve behoorlijk op te hoogen met drooge aerde.

Het restant wel bevonden.

Groote Moorslede Straete loopende naer de gonne van Becelaere begonnen aen het gescheet der selve prochie.

Joseph BECAERT zuyt lochtingh geordonneert de leeghe straete niet enoughsaem verhooght noch te verhoogen ende de selve rondt te leggen.

Joannes VAN ESTE zuyt claevers geordonneert de leeghte in de straete int' aencommen van syn about te vermaecken met hout ende drooge aerde, mitsgaeders de resterende leegten behoorlijk op

¹⁷ Invigileren: waakzaam zijn, scherp op toezien (Bron: groningenarchieven.nl/images/projecten/Woordenlijst.pdf)

¹⁸ Wandevoir: plichtsverzuim (Bron: WNT)

te hoogen met drooge aerde mitsgaeders den dyck te suyveren, alles binnen ses dagen op peine van boete ende tweeschat.

Philippus DE CODT zuyd coren geordonneert het diepe waegenslagh behoorlyk opte hoogen met drooge aerde.

Den selven VAN ESTE zuyt rogge ordonnantie van de waegenslaegen te effenen ende de straete rondt te leggen binnen derden daeghe.

Joseph DALUWIN zuyd ende noord zyne landen geordonneert van twintig tot twintig voeten te leggen eene fassyne tot beletten den afloop van het sand uysterlyk binnen den tyd van acht daegen op peine van boete ende tweeschat.

Het restant wel bevonden ende behoorlyk vermaekt.

Straete uyt de voorgaende loopende naer de Potterie Straete.

Josephus D' ALUWIN oost elserie ende Pieter DUTHOO west coren geordonneert de leeghten in de straete te vermaecken met hout ende aerde mitsgaeders de straete rondt te leggen.

Den selven DUTHOO oost aever ende Joseph VERSTRAETE west huysinghe ende boomgaert geordonneert de leeghte in de straete op te hoogen van een voet met drooge aerde binnen den tyd van acht daegen op peine van boete ende tweeschat.

Den selven DUTHOO west huijsinge ende mersch ende oost boomgaert geordonneert de leeghten in de straete suffisantelyk te vermaecken met hout ende aerde mitsgaeders den west dyck noch te verbreeden.

Den selven DUTHOO west langhe colen, benefens vidua SOUBRY oost coren geordonneert de leeghten te vermaecken met hout ende aerde alles binnen den tijdt van acht daegen.

Den heer Marquis van Becelaere oost bosch geordonneert de quaede slaegen te vermaecken binnen derden daegh.

De weduwe Jacob SOETE oost cingel haeghe geordonneert de leeghte in de straete behoorlyk op te hoogen met drooge aerde mitsgaeders den oostdijck te suiyyveren.

Michiel PATIJN west boomgaert ende Joannes MASQUELIN oost coren geordonneert de diepe slaegen te effenen ende op te vullen met drooge santachtige aerde.

Den selven PATIJN oost aever ende west coren ordonnantie ut supra.

Het restant wel bevonden ende wel vermaekt.

Straete genaemt de Potterie Straete begonnen aen de separatie van Moorslede loopende naer de Vrije Waesestraete.

Jacques VERSTRAETE zuyt ende noord zaeylanden ende mersch benefens Joseph TALPE noord elserie, dito VERSTRAETE over $\frac{3}{4}$ ende dito TALPE over $\frac{1}{4}$ geordonneert dwers de straete te leggen eene suffisante gotte ende noch voorders aen den selven VERSTRAETE van de leeghten langst sijnen mersch op te hoogen met drooge aerde binnen den tijd van acht daegen met last aen den officier van daerop te invigileren

Franchois GUESQUIERE noord bosch ende Jacques VERSTRAETE zuyd bosch geordonneert de leeghe straete te vermaecken met hout ende aerde binnen den tijd van acht daegen op peine van boete ende tweeschat.

Cornelis MERSEMAN noord bosch geordonneert de straete ter langhde van drie roeden gelijk Pieter SIX ten voorleeden jaere heeft gedaen, te vermaecken met hout ende aerde.

Pieter SIX zijdt bosch ende boomgaert ende de heer DELFORTRIE noord coren ende bosch geordonneert de leeghten inde straete op te hoogen met drooge aerde.
Joannes GUESQUIERE noord boonen ende coren, ende Ludovicus DUTRY zijdt coren geordonneert de leeghte in de straete ter distantie van eene roede te beleggen met fassijnen ende de selve te decken met drooge aerde binnen den tijd van ses daegen.
Dito DUTRY oost coren ende west boomgaert geordonneert de leeghte in de straete behoorlijk op te hoogen met drooge zantachtige aerde mitsgaeders den west dijck te suiijveren.
Joannes POLDERMAN noord cingelhaege ende Pieter SIX zijdt uijtweg ende coren geordonneert de leeghte in de straete op te hoogen van eenen voet met drooge aerde binnen den tijd van ses daegen.
Den selven POLDERMAN noord coren ende dito SIX zijdt claevers ordonnantie u supra.

Het Meulenstraetie loopende vande herberge de Basseville naer de Groote Corteryck Straete.

Joannes POLDERMAN, Baptiste SEROEN, Philippus DE FEVRE geordonneert langst hemlieden landen de leeghten in de straete op te hoogen met drooge aerde mitsgaeders de dijcken te suiijveren ende wel naementlijk aen Baptiste SEROEN west boomgaert sijnen dijck te suiijveren op peine datter daer innen voorsien sal worden van officie weghe.
Het restant wel bevonden.

Continuatie vande Vuijle Waese Straete begonnen aen het cruijs van Michiel VERBRUGGE.

Franchois DE CANDT noord vlas ende claevers ende de kijnderen Michiel VERBRUGGHE zijdt vlas ende coren geordonneert de diepe slaegen te vullen ende de straete te effenen.
Albertus DELOBEL zijdt bosch geordonnert de uijtgedolven dijck aerde te leggen ende verspreeden int midden vande straete, voorders noch geordonneert de voorde¹⁹ door te delven.
Joannes CATHEU zijdt uijtwegh geordonneert de voorde te weiren ofte aldaer eene gotte te leggen.
Sieur Corneillie tot BUSBEKE zijdt bosch geordonneert den diepen slag in de straete behoorlijk op te hoogen met drooge aerde.
Joannes DU MORTIER noord elserie geordonneert den dijck te verheffen.
Het restant wel bevonden ende suffisantelijk vermaekt.

Straete uijt de voorgaende loopende naer de Calchie van Becelaere. Wel bevonden ende suffisantelijk vermaekt.

Continuatie vande Vulle Waese Straete.

Ambrosius BLAECKE ende de kijnderen Stephanis CARDON noord bosch beneffens Pieter PAUWELS ende dito BLAECKE zijdt zaeijland geordonneert de leeghte in de straete op te hoogen met drooge aerde.
Het restant wel bevonden.

¹⁹ Voorde: geul

Straete uijt de voorgaende loopende naer Wervijcke begonnen aen het gescheet deser prochie met de gonne van Wervijcke.

Jean Baptiste GONSE oost lochting ende Francois DE BEUF west lochting geordonneert de leegte inde straete behoorlijk opte hoogen met drooge aerde binnen derden daege.

Den selven GONSE oost lochting ende dito DE BEUF west lochting benefens de weduwe Valentin VERBRUGGE west rotput geordonneert de ingevallen gote behoorlijk ende suffisantelijk te erstellen dit binnen den tijd van acht daegen op peine dat al het selve t' hemlieden dobbelen coste van officie wege erstelt sal worden.

Het restant wel bevonden ende suffisantelijk vermaeckt.

Aldus dese schauwinge gedaen ten daege, maende ende jaere bij mij onderschreven enden ten beleede als hier boven geseijt, als wanneer ten selven daege door den dienaere der heerlijkheide van Becelaere hebbe doen vermaenen de defaultanten ende ter platse alwaer de fauten ende gebreken sig bevonden voor mij hebbe doen compareeren met aensegginge van daer aen stappans te volcoomen uijterlijk binnen den tijd bij d' ordonnanten vermelt ten welcke daege hebbe insgelijcx aen den bailliu van aldaer geordonneert van daer op te invigileren ende in cas van wandevoir van de selve ter executie te leggen ende te doen ersteken ingevolge sijne majesteijts placcaeten toorconde.
Geteekend: C. DE MOUCHERON

Over schaapherders, de ‘heernisse’ van Reninge Noorder, van Diksmuide, Lo en Nieuwkapelle

Joël Snick

Op de baan van Ieper naar Diksmuide treft men dicht bij Diksmuide een wegwijzer aan die ons leidt naar de Heernisse. Dit is nu de bedrijvenzone 1 van Diksmuide. De benaming ‘Heernisse’ hield oorspronkelijk echter geen verband met een bedrijvenzone en was ook niet beperkt tot de stad Diksmuide, zoals blijkt uit wat volgt.

In het gemeentearchief van Reninge²⁰ (GAR) komt de benaming ‘heernisse’ of ‘hernisse’ enkele malen voor:

In 1684-1685 wordt voor een rente van 200 ponden groten Vlaams kapitaal aan 5% (dit is 10 ponden groten of 120 ponden parisis) een borg gevraagd van onder andere 1 gemet 75 roeden weide in Reninge Noorder **in ‘de hernisse’**, gebruikt door Jacques Merlevede²¹. Het document wordt ondertekend op 4 juni 1685 door enerzijds baljuw Pieter Eynsaem en anderzijds Jan Billiet en Jacques Merlevede, beiden “heerders vande Westheernisse van Ognies competerende aen sijne excellentie den heere prince grave van Isegem”.

In deze tekst valt vooreerst op dat de borg zich bevindt in Reninge Noorder, dit is het deel van Reninge, noordelijk van de IJzer gelegen.

Verder valt Ognies op: het gaat om Oignies, een gemeente in het Franse departement Pas-de-Calais, ongeveer 25 km ten zuiden van Rijsel. Er bevond zich een kasteel dat in handen was gekomen van de familie Gand-Vilain door het huwelijk in 1611 van Filips Lamoraal de Gand-Vilain, graaf van Izegem en heer van Reninge²², met Isabella van Merode, gravin van Oignies. Blijkbaar bezaten de heren van Oignies land in Reninge Noorder, in een gebied dat de ‘westheernisse’ werd genoemd.

Pieter Eynsaem is de baljuw, die gemachtigd is om in de westheernisse op te treden. De baljuw is de lokale vertegenwoordiger van de heer en dit is de ‘heer prince grave van Isegem’ die ook de heer van Reninge is.

Verder valt op dat er twee ‘heerders’ zijn. Met heerders²³ worden herders bedoeld, wat alludeert op het houden van schapen. Met heernisse wordt het gebied bedoeld waar herders actief waren met de schapenteelt. Dit houdt verband met de minderwaardige kwaliteit van de bodem, die vooral uit grasland bestaat en daarom vooral geschikt was voor schapen, dieren die niet kieskeurig zijn op gebied van voeding. Reninge Noorder was geografisch gezien een weinig ten westen van de Oude Zeedijk gelegen, een bochtige weg van Oostduinkerke in zuidelijke richting over Wulpen, Avekapelle, Lampernisse, Oudekapelle en Nieuwkapelle tot het vroegere fort De Knokke in Reninge. Ook vandaag nog ziet men in de streek van Nieuwkapelle, Oudekapelle en Sint-Jacobskapelle geregeld schaareshoeven, die als een late nagalm kunnen beschouwd worden van de slikken en schorren die in de Middeleeuwen zorgden voor de zilte gronden waarop alleen schapenteelt mogelijk was en waartegen de Oude Zeedijk werd aangelegd als bescherming tegen het zoute zeewater.²⁴ Met ‘westheernisse’ wordt het westelijk deel van de heernisse van Reninge Noorder bedoeld.

²⁰ Het Gemeentearchief van Reninge (GAR) bevindt zich in het Rijksarchief Brugge (RAB).

²¹ RAB, GAR 59 Keure en Laatschap: wettelijke passeringen 1684-1697, f°30^r-34^v.

²² Over het verband tussen de graaf, later de prins, van Izegem en Reninge zie: J. SNICK, *Een bijdrage tot de geschiedenis van Reninge, Ieper*, 2023.

²³ Middelnederlands Woordenboek (MNW), onder ‘heerder’.

²⁴ A. VERHULST, *Landschap en Landbouw in Middeleeuws Vlaanderen*, Gemeentekrediet, 1995, p.26-27.

De herders kwamen samen in het leenhof²⁵ ‘de Peereboombrugge’ in Reninge Noordover, waar eventuele betwistingen werden besproken, samen met de baljuw van Reninge Keure, die in naam van de graaf (vanaf 1678 prins) van Izegem mocht optreden. De onenigheid ging bijvoorbeeld over de betaling van een taks voor de heer bij aan- of verkoop van grond.

Besluit: Het is duidelijk dat ‘Heernisse’ verband houdt met het grasland waar de herders hun schapen konden weiden en niet met de bedrijvenzone van Diksmuide, een benaming die van veel later dateert.

Nog een paar citaten in dezelfde context:

- “Item de Westhernesse in Renijnghe mette toebehoorten ende een hof van mannen ghehaemt thof te Peereboombrugge met j^c XX achterleenen (1682)...²⁶”
- Betreffende een verkoop in 1695: “belast de voorseide partije met hernesrente anden heere prince van Iseghem, sijnde hernisse Ognies”²⁷

De benaming ‘heernisse’ is tegenwoordig nog altijd in gebruik in de min of meer oorspronkelijke betekenis – de lokale bevolking spreekt van deirnesse of dèrnisse – en kwam vroeger niet alleen in Reninge Noordover voor, maar ook in Diksmuide, Lo en Nieuwkapelle, zoals uit volgende citaten blijkt:

- Jacobus Merlevede wil in 1690 een hofstede van ongeveer 26 gemeten, gelegen in Kaaskerke, verkopen. Na toestemming van de oppervoogden en schatting van de waarde wordt “geautho- riseert (...) elken sonderlijnghe thoonder deser om te gaen ende compareeren voor bailliu ende herders van de voornomde hernisse van Dixmuide”²⁸

De hernisse van Diksmuide lag oostelijk van de Oude Zeedijk, waar de oorspronkelijk zilte grond vooral geschikt was voor de schapenteelt.

- Op 21 oktober 1773 woonde Servaas Idesbald Comyn uit Langemark gedurende 22 maanden ten huize van de weduwe van Filips Jacob Hopsomer. Deze was griffier geweest van Reninge Keure en Vrije Laatschip²⁹, van het leenhof van Reninge, van de hernisse van Oignies in Reninge Noordover, Lo en Nieuwkapelle...³⁰

De hernisse strekte zich uit over het hele gebied dat gemakkelijk overstroomd werd en zich dus vooral langs de IJzer bevond.

- Over de koop in 1699 van 1/3 van “Seven lijnen saijlant in Renijnghe Noortover, ghehaempt den Drie houck, onder de hernesse van Mevrouw de princesse van Iseghem conforme d’erf- venisse, onterfvenisse hedent ghepasseert voor bailliu ende herders vande voornomde her- nesse”³¹.

Hier komt opnieuw het leenhof ter sprake, waar aan- en verkoop werd geregeld door de baljuw en de herders als leenmannen en zij ook samen uitspraak deden over de financiële repercussies voor de heer (in dit geval de vrouwe van Reninge).

²⁵ R. OPSOMMER, *Omme dat leengoed es thoochste dinc van der weerelt*, ARA, Brussel, 1995, 2 dln, 895 p.

²⁶ RAB, GAR 91 Keure en Laatschap: proces i.v.m. niet-betaling van heffing. Ongefolieerd.

²⁷ RAB, GAR 60 Keure en Laatschap: wettelijke passeringen 1694-1712, f°27^v.

²⁸ RAB, GAR 60 Keure en Laatschap: wettelijke passeringen 1694-1712, f°100^r.

²⁹ Reninge bestond in het ancien régime uit drie heerlijkheden en één district. Zie: J. SNICK, *Een bijdrage tot de geschiedenis van Reninge*, Ieper, 2023, p. 6-18.

³⁰ RAB, GAR 144 Keure en Laatschap: resolutieboek 1760-1794.

³¹ RAB, GAR 60 Keure en Laatschap: wettelijke passeringen 1694-1712, f° 227^v.

De naam 'Heernis(se)' is dus niet beperkt tot de stad Diksmuide maar ook in enkele andere dorpen in de Westhoek bevindt zich een 'Heernisse' (De heernisse in de omgeving van Gent laten we buiten beschouwing) en ook de naam Lampernisse blijkt overeenkomst te vertonen met Hernisse.

Volgens de taalkundigen zou Lampernisse immers zijn etimologische verklaring vinden in 'lam-heernisse' of 'heernis (weide) voor schapen' (M. GYSSELING, *Toponymisch Woordenboek voor België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226)*. Deel I: A-M, Deel II:N-Z, met indices door DOM Floribertus Rommel, Tongeren, 1960).

De naam 'Lampernisse' komt overigens ook in Reninge voor. Er is een perceel grond met deze naam, van 1 gemet 2 lijnen groot, dat zich zuidelijk van de IJzer bevindt.

De benamingen 'Lampernisse' en 'Heernisse' hebben allebei betrekking op het grasland waar schapen gehouden worden.

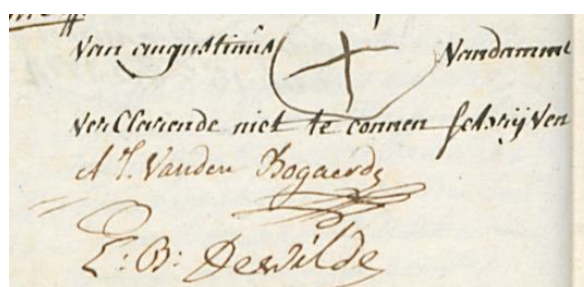
Register van de Pachten en Cijnzen van de eigendommen van het Nazareth 1657 – 1777 . (vervolg)³²

Stefaan Lazoore

69. Verpacht aan **Ferdinandus Grijfroy**, verpacht van 3 gemeten verstorven zaai en bosland zijn deel van een partij van zes gemeten gelegen in de parochie van Woesten, palend in het geheel van oosten de waerande dreef, van zuiden de heer Cocle, nog zuid en noord bos en zaailand van Jan Depuijt. Laatst gebruikt door de weduwe van Jan de Puijt voor een termijn van dertig jaar en ingegaan 1 oktober 1758 voor de prijs van negen ponden voor de drie gemeten, 24 september 1785
70. Verpacht aan de weduwe van **Pieter Jacobus Camerlinck** wonende op de parochie van Reningelst, een partij meersland gelegen in de parochie van Dikkebus. Groot vier lijnen 45 ½ roeden voor een termijn jaar eerste jaar ingegaan het jaar 1764 voor de prijs van twee honderd groten vlaams brabant courant, 17 december 1763
71. Verpacht aan **Jacobus Nevians** , koopman binnen Ieper, een huis en erf met stallingen en twee achterhuizen gelegen aan de westzijde van de Bukkerstraat, laatst gebruikt van **J.P Beke**, wezende het hoekhuis van de Bursestraat en dit voor een termijn van drie, zes of negen jaar ingegaan de 15de november 1764 voor de prijs van negen ponden groten brabant courant, 4 november 1764.
72. Verpacht aan **Jan Baptiste de Burghgrave fs Clais**, een behuisde en beplante hofstede gelegen in de parochie van Reninge, groot 27 gemeten 2 lijnen 70 roeden land en voor een termijn van negen jaar ingegaan 1 oktober 1766 voor de prijs van 37 ponden,
73. Verpacht aan **Jan Baptiste de Burghgraeve**, 2 gemeten bos gelegen in de parochie van Oost-Vleteren.
74. Verpacht aan **Augustinus van Damme**, verpacht een partij land onder gras, warmoezerij en zaailand groot vijf gemeten één lijn gelegen binnen de grenspaal van het schependom op de parochie van Sint-Jacobs van noorden de Oude Kortrijkstraat. Item nog een gemet 17 roeden grasland, een deel van zes gemeten één lijn in het jaar 1669 geïncorporeerd in de citadel, voor een termijn van zes jaar, voor de prijs van 10 ponden voor beide partijen, 22 augustus 1768
75. Verpacht aan **Ignaes Jacobus Temperman fs Pieter**, één gemet zaailand gelegen in de parochie van Dikkebus eertijds gebruikt door **Pieter Temperman**, voor een termijn aan zes jaar ingegaan 1 oktober 1768 voor de prijs van negen ponden per jaar, 20 februari 1769.
76. Verpacht aan **Jan Baptiste Marckey**, een huis en erf gelegen binnen de stad Ieper, aan de westzijde van de Aelstraat tegenwoordig gebruikt door dito **Jan Baptiste Marckey** in huwelijk met de weduwe van **Franchois Monteyne**, dit voor een termijn van zes jaar ingegaan 1 april 1771 aan 12 ponden per jaar, 10 januari 1770
77. Verpacht aan **Pieter Andries Dewilde** in huwelijk met **Barbara Therese Baillieu** weduwe van **Pieter de Crock**, een behuisde hofstede, groot negen gemeten één lijn en vijftig roeden land gelegen de parochie van Woesten genaamd Den Hontdanck en dit voor een termijn van negenentwintig jaar. Eerst ingegaan op 1 oktober 1768 voor de prijs van 5 ponden, 7 juli 1769.

³² Stadsarchief Ieper / OCMW archief / n° 604 Register van de pachten en cijnzen, eigendom van het Nazareth 1657 – 1797.

78. Verpacht aan de weduwe **Jacobus Camerlinck** wonende op de parochie van Dikkebus, een partij meers gelegen in de parochie van Dikkebus groot vier lijnen 45 ½ roeden. Voor een termijn van zes jaar ingaand 1 oktober 1770 voor de prijs van tien gulden per jaar, 15 juni 1770.
79. Verpacht aan **Joseph Delie** de helft van acht lijnen weide gelegen buiten de Boezingepoort van de stad Ieper, de wederhelft competerende aan de heer deken en confrérie van OLV gilde binnen de kerk van Sint-Jacobs voor een termijn van zes jaar ingaande 1 oktober 1770 voor de prijs van 10 guldens en tien schellingen, 24 december 1770.
80. Verpacht aan **Michiel de Hollander**, baas timmerman van deze stad Ieper, een groot huis zonder achter erf stallingen met huizen daarop staande alsook de kelder gelegen aan de westzijde van de Bukkerstraat laatst gebruikt door sieur **Jan Baptiste Joseph Vrammout**. In pacht genomen voor een termijn van drie jaar ingaande 1 oktober 1773 voor de prijs zes ponden per jaar, 7 november 1773.
81. Verpacht aan **Joannes Dubois** een behuisde hofstede groot zes gemeten één lijn 24 roeden land gelegen in de parochie van Zandvoorde voor een termijn van 21 volgende jaren ingaande 1 oktober 1774 voor de prijs van 22 gulden, 21 augustus 1774
82. Op 3 december 1793 werd de pacht verlengt aan **Pieter Joannes Dubois** voor een termijn van zes jaar ingaande 1 oktober 1794 voor de prijs van 28 guldens.
83. Verpacht aan **Joannes Baptiste de Burggrave fs Clais**, een behuisde en beplante hofstede gelegen in de parochie van Oost-Vleteren, groot met een enige landen gelegen in de parochie van Reninge 27 gemeten twee lijnen zeventig roeden en gebruikt door dezelfde pachter voor een termijn van negen jaar ingaande 1 oktober 1775 voor de prijs van achtendertig pond per jaar, 27 augustus 1774.
84. Verpacht aan **Pieter Jacobus Vandromme fs Pieter Jacobus**, een behuisde en beplante hofstede gelegen in de parochie van Reninge met twee gemeten bos. In Oost-Vleteren negenentwintig gemeten twee lijnen en zeventig roeden voor een termijn van negen jaar ingegaan 1 oktober 1774 voor de prijs van drieënveertig pond, 15 oktober 1774.
85. Verpacht aan **Augustinus Vandamme**, een partij land groot onder gras, warmoezerij en zaailand vijf gemeten één lijn gelegen binnen de kruis van de stad Ieper op de parochie van Sint-Jacobs, palende van noorden de Kortrijkstraat, ook een gemet zeventien roeden grasland deel van meerder partij de grote van 6 gemeten 1 lijn 0 roeden is het surplus van het jaar 1669 is geïncorporeerd in de citadelle en de glacien. Gepacht voor een termijn van zes jaar ingegaan 1 oktober 1777 voor de prijs van 12 ponden per jaar, 5 november 1776.
86. Verpacht aan **Ignatius Jacobus Temperman fs wijlent Pieter**, een gemet zaailand gelegen in de parochie van Dikkebus gebruikt door de pachter voor een termijn van zes ingegaan 1 oktober 1777 voor de prijs van één pond, 21 juli 1777
87. Verpacht aan **Pieter Francois Sonnevile fs Jan Baptiste** in huwelijk met **Marie Franchoise Houcke weduwe van Pieter Demey**, vier gemeten twee lijnen vierentwintig roeden gras en zaailand gelegen in de parochie van Sint-Jan wat noord van de Hooghe Sieken, gepacht door dezelfde voor een termijn van zes jaar ingegaan 1 oktober 1777 voor de prijs van 7 pond per jaar, 11 september 1777.

Van Augustinus Vandamme
verklarende niet te kunnen schrijven
A. J. Vanden Broeck
E. B. Dewilde

(Wordt vervolgd)

Word lid

Voordelen lidmaatschap:

Wanneer u lid wordt van Familiekunde Vlaanderen ontvangt u niet enkel het tijdschrift “Vlaamse Stam” bij u thuis in de bus, maar krijgt u daarenboven nog andere voordelen, zoals gratis bezoeken aan al de documentatiecentra verspreid over geheel Vlaanderen en Brussel, sterke prijsvermindering bij deelname aan cursussen of voordrachten... U kan de vereniging financieel steunen, door gewoon lid, steunend lid of beschermend lid te worden.

Bijdrage Familiekunde Vlaanderen 2024:

Gewoon lid: voor 15 januari 2024: 40 €

Gewoon lid na 15 januari 2024: 45 €

2de persoon in het gezin: 10 €

Steunend lid: 60 €

Beschermend lid: 90 €

Begunstigde: Familiekunde Vlaanderen vzw, Van Heybeeckstraat 3, 2170 Merksem

Rekening: IBAN BE58 4141 1712 2179 - BIC KREDBEBB

Steun onze afdeling FV-regio Ieper-Diksmuide en vermeld bij de betaling “Afdeling FV regio Ieper-Diksmuide”.

Voor meer uitleg betreffende Familiekunde Vlaanderen: www.familiekunde-vlaanderen.be

Ons steunen? lid worden?